MAURITIJ BRESSIJ ... ORATIO AD S.D.N. CLEMENTEM 8. PONT. OPT. MAX. PRO ERRICO 4. FRANCIÆ...

Maurice Bressieu

Imprimatur.
Alex. Prouicesg.

Imprimatur.
Fr. P. Ioan. Saragosa
Promagister Sacri
Palatij.

ILLVSTRISSIMO ET EXCELLENTISS. VIRO PHILIPPO HVRALTO COMITI CIVERNII FRANCIAE CANCELLARIO

MAVRITIVS BRESSIVS S. P. D.

REDEBAM, vir Illustrissime, oratorio muneri mihi à Rege Christianissimo iniuncto, satisfactum à me, habita ipsius nomine ad Summum Pontificem oratione. At eam peruulgare, verebar ne hominis esse censeretur, res suas magni facientis. Sed assidua quamplurimorum, etiam Illustrissimorum & Reuerendissimorum Cardinalium, postulatio, vel potius expostulatio, vt eam de manibus exire paterer, peruicit. Multum autem apud me valuit, quod dicerent ipsius Regis interesse, vt in lucem prodiret testis Regiæ pietatis oratio. Feci autem eo lubentius, vt eis morem gererem, quòd meam erga te obseruantiam, tuis erga me meritis, & perpetua beneuolentia quæsitam, testificandi facultatem hac dedicatione videbam dari. Accedit, quòd talis es, vt nemo grauis & sapiens, prædicandis, & quantumuis celebrandis laudibus tuis, erubescat. Quippe

laudatoris conscientia astipulante, & Deo hominibusq. eas comprobantibus. Tua ista Francorum Regibus spectata virtus, &, cum literis, tum longo rerum vsu parta, singularis quædam planeq. diuina rerumpublicarum & imperiorum regendorum scientia, te ad supremum honorem decusque togæ prouexit, vt nihil iam sibi reliqui fecerit, quo euadere possit altius. Tanta autem cum dignitate & commendatione principis, tantam tam diu tueri dignitatem, incredibilis cuiusdam est prudentiæ; præsertim cum instar fulminis, summa quæque petat feriatq. maleuolentia. Quam in magnis opibus, tamq. conspicuo situm loco, deuitare, perdifficile: superare, quod facis, excellentis est facultatis. Verum tuas laudes, non postrema hæc de nostris, loquetur pagina. Nunquam enim de virorum illustrium, præclarè de me meritorum virtutibus, inter quos principem ipse locum obtines, scripta mea conticescere patiar. Vale, & clientem tuum complectere. Romæ 12. Cal. Aug. 1597.

MAVRI-

MAVRITII BRESSII GRATIANOPOLITANI DOCTORIS ET ORATORIS AD SVMMVM PONTIFICEM REGII

Oratio.

I quisquam est, Pater Sanctissime, qui Regiæ Legationis aduentum tarditatis esse insimulandum existimet: quòd tanto post Regis Christianissimi cum Sede Apostolica in gratiam reditum, nunc demum ad eam accedere sustinuimus, ascribat ad sententiam suam, non modo nostrum, verum etiam Serenissimi Regis iudicium, factum id serius ingenuè profitentis, & iniquissimo animo patientis. Cui quamuis nihil esset vt optatius, ita longius, quàm hoc memoris, & ex Beatitudinis Tuæ nutu pendentis animi fungi officio, cum Pontificiæ dignitatis sanctimoniæ, tum tuis erga Franciam meritis immortalibus, à se omnium maximè Regum debito; frustra tamen omnia experto, præstare id maturius, per magnam multiplicis grauisq. belli molem vimque, non licuit. Sunt namque infera superis: humana & terrena cælestibus valde disparia. Etenim beatæ mentes fruuntur libero & sine vllis impedimentis æuo. Stellæ, æthereiq. orbes, cursus & conuersiones suas, omnis expertes offensionis, constantissimè seculis innumerabilibus conficiunt. Verùm homines magnis sæpenumero rerum difficultatibus & angustiis vrgentur: habentque plurima suis propositis & conatibus obstantia. Neque hac naturæ lege est quisquam mortalium solutus. Quo minus rationi est consentaneum, siqua res parum alicui ex sententia processerit, ei euentum crimini duce-

re: &

te, & ex vi, voluntatem; ex necessitate, animi sensus interpretari. cum neque vis, neque casus, sed culpa dumtaxat præstari debeat. Qua Regem vsqueadeo vacare, vt ei omnia optimi & obedientissimi filij officia constent, testificantur præterita. Imprimis autem longa missarum ad Te, Pontificesq. superiores Legationum series. Quarum tres primæ, de consensu & voluntate Regis, velut cuiusdam filij, errore suo agnito, patris animum, per Internuntios explorantis, & mitigare ac mollire conantis, sunt profectæ. Sequentes, disertè & expresse à Rege missæ sunt. Harum principem obijt, qui & præsentem. Hunc subsecutus est, Illustriss. ac Reuerendiss. Cardinalis Gondius. Cuius annuam admissionis expectationem, æqua ferentis mente, insignis, & ad omnem posteritatis memoriam memoranda, fuit patientia. Tertius fuit excellentissimus Marchio Pisani. Post eos illustrissimus Dux Niuernensium à Rege missus est: Quorum omnium Oratorum, nemo redijt exorator. Et, quem tanta vnquam fuisse Regem constantia auditum est, qui tam frequenter repulsus, non penitus animo concidisset? Cui (tantos præsertim, tamq. elatos gerenti spiritus) toties ingeminata supplicum precũ repudiatio, non suasisset, vna cum spe consequendi reditus in gratiam, eius quoque consectandi, omnem abijcere voluntatem? Rex tamen nihilo ad supplicandum segnior effectus, instare, vrgere, obsecrare, perseueranter perstitit. At quo tempore? Eo nempe, quo cum exulceratis tam frequenti repulsa Procerum Francorum animis, confligari necesse habuit; suadentium, proprio consilio rebus Galliæ prospicere. Verũ spe reconciliationis ostensa ab Illustriss. Cardinali Gondio recreatus, cõstanter suasibus eorum obstitit. Quintumq. misit, Iacobum Daruium Ebroicensem Episcopum. Quo, vnà cum Arnaldo Ossato, Rhedonensiũ Episcopo (vtroque viro præstantissimo, & de Gallia præclarè merito) pro Rege Serenissimo deprecante, paterni amoris tui viscera, ad misericordiam sunt commota: Tum enim demum abs Te, abs Te, inquam, Pater Opt. Max. Regi semianimi, salus optatissima: Galliæ in lacrymis, sordibus, tenebrisq. iacenti, lux dulcissima, cum veste candida, fuit reddita. Cuius beneficij tui, quantam, Deus bone, Rex præ se tulit, & perlato

nuntio,

nuntio, lætitiam: & perlecto diplomate, reuerentiam! Ex eo, quasi vice versa, commutatisq. partibus, Tua Sanctitas Regem officijs anteuertere, & cumulare gestiens, ad eum legauit Illustris. & Reuerendis. Cardinalem Florentiæ, summæ, vti est cognitum, animi æquitatis, moderationis, iustitiæ, temperantiæ, lenitatis, prudentiæ, humanitatis principem. quo nemo gratior legari potuit. At quem se erga eum Rex Christianissimus gessit? Ius ei abs Te datum, Senatusconsulto honorificentissimo quamprimum ornandum, eius in Galliam introitum, virorum primariorum occursu excipiendum, & cohonestandum curauit. Tandemq. ipse vna cum Principibus, & frequenti nobilitate, nouo more, regibusq. nostris insolito, eidem multa milliaria processit obuiam. Cuius amplitudinem, quàm comiter, quam humanè, quàm amicè complexus sit, lacrymis vbertim & affatim ab oculis manantibus, & præ ingenti gaudio, instar riuuli profluentibus: ita vt ab amplexu vix diuelli potuerit, quis dignè commemorauerit? Tacemus introductum in vrbem Regiam Regifico apparatu legatum. Silemus hospitio acceptum, & diebus compluribus humanissimè habitum: quibus certatim à cunctis ordinibus, ad eum, tanquam non Romano à solo missum, sed ex ipso cœlo demissum, concursu maximo ventum est. Tantum dicimus, tuis Regem diplomatis, & Sanctissimis Legati monitis, promptissimè & lubentissimè satisfecisse, satisq. esse facturum omnibus. Quæ ideo commemorauimus, vt pateat, vana & conficta esse ea, quæ à quibusdam Gallico nomini iniquioribus, coactam dilationem nostram in culpam conuertentibus, iactata sunt. Quare quoniam præterita Sanctitati Tuæ probatissima esse confidimus, superest, vt ad agendas ei gratias accedamus. In quo præstando, quæsumus à Tua, Pater S. prudentia, vt, si pro Tuis singularibus & mirificis erga Regem Regnumq. Galliæ beneficijs, parum tibi cumulatè agemus gratias, non tam id Regis culpa factum existimes, quàm tuorum meritorum magnitudine & præstantia: quibus nullum se vnquam flumen ingenij, nulla dicendi vis atque copia, nulla ornatissimæ orationis facultas, aut scribendo, aut orando, æquauerit. Tibi namque Rex tantum debet, quantum hominem homini de-

ni debere, præterquam tibi, natura & conditio rerum non patitur: tum quod ab vna Sanctitate Tua tribui potuit: tum quòd ex eo est rerum genere, quo nihil mortalibus dari maius, nihil præstabilius potest. Nam qua, homine digna, humanitate es: qua, nomini Tuo conueniente, clementia: qua paterni affectus charitate: vt quondam periclitantibus in mari Apostolis, Christus Saluator, sic Regi naufrago salutarem dexteram porrexisti: cumq. a iactatione & fluctibus ad portum: a desperatione ad spem: ab exitio ad salutem reuocasti. Haud equidem opere exiguo, nec paruo labore. Nam quæ vnquam obsidione cincta ciuitas, tot dolis, cuniculis, tormentisq. tentata est, quot Sanctitas Tua artibus, machinationibusque, quominus & Regi opitularetur, & Regno, est oppugnata? Sed cum longè alius sit parentis, quàm alieni animus (quemadmodum Salomonis iudicio compertum est) omnia vicisti & superasti obstacula. Nam nec metu, nec spe, nec promissis, nec precibus, Te à Regis, Regniq. salute depelli passus es. Nullas pro Francia simultates, nullas offensiones, nullam cuiusquam malam gratiam, nulla odia, nullum discrimen, Tibi defugiendum esse duxisti. Pòrrò quæ Tua fuit solicitudo? quæ anxietas? cum tu, simul ac id con silij sedit animo, nihil aliud dies & noctes, nisi de seruando Regno Franciæ cogitares? cum omnes curas, vigiliasq. Tuas, in salute Regni defigeres & collocares? Quid referemus tuum abs Te corpus castissimum, quotidianis propè ieiunijs maceratum? Quid supplicationibus ad sacrosanctas Basilicas, emenso nudis pedibus itinere, vexatum? Quid noctes insomnes? Quid preces ardentissimas, cælestis opis flagitatrices? Quid profluuia, fontesq. vberes lacrymarum? Denique Tua omnis actio, & ratio, Tua consilia omnia, totusq. postmodum Pontificatus, quid fuit aliud, quàm constans & perpetua Galliarum salutis procuratio, & propugnatio? Quæ quanto optatis nostris, & Regia postulatione serior contigit: tanto cautior, & ab omni maledicorum reprehensione, morsuq. calumniæ est munitior. Quod enim factum temporius, gratiæ non nemo forsitan assignasset, id peractum tardius, Tui de constanti Regis pietate, perspecta & spectata longa die, iudicij, pondus obtinet. Certè hæc gratiæ reconci-

conciliatio tam tempestiuè cecidit, vt ea & Regem,& Regnum ipsius in officio contineris, Romanæq. Sedi peropportunè, inq. ipso articulo conseruaueris. Hoc enim prudentia Tua peruidit, Regis optimi, & fidei Catholicæ studiosissimi precibus quintùm repudiatis, maximum Christianæ rei, alienissimis temporibus, impendere periculum. Agi enim vnà cum salute Principis, Regni Franciæ obedientiam, vnà cum Regno Franciæ, totius Christianæ Reipublicæ dignitatem. Quis enim tam rudis est, tam rerum ignarus omnium, qui non intelligat, neque rem Christianam, Regno Franciæ; nec Regnum Franciæ, Rege Christianissimo; nec Regem Catholicæ religionis cupidissimũ, Catholica Ecclesia, carere iam diutius potuisse? Hanc tuæ sanctimoniæ Deus palmam, hanc tuo Pontificatui coronam, non ciue vita donato, ciuicam: sed Rege, Regnóq. seruato, Regiam, iampridem reseruauerat, vt Regem in piorum & fidelium hominũ consortium aggregares; & eo pacto exoriens in Ecclesia schisma tæterrimum, & periculosissimum cohiberes. O Regi felicissimum, fortunatissimumq. diem! Diem Galliæ optatissimum! Diem lętissimum Italię! Diem orbi Christiano faustissimum! Diem Sanctitati tuæ gloriosissimum! Diem, vel ipsis Angelis celebratissimum! cum præsente infinita hominum multitudine, spectante & plaudente cuncta nobilitate; Clero, & amplissimo Cardinalium consilio comprobante & collaudante, Errico quarto, Francię, & Nauarræ Regi, hęreditarius Christianissimi titulus, summa voluntate tua, concessus est! Nam quæ res vnquam, pro Deus immortalis! non solùm Romæ, verum etiam in terris omnibus est gesta maior? quæ gloriosior? quæ commẽdatior hominum memoriæ sempiternę? Illo tu die, Pater Sanctissime, quem tibi tota illuxisse vita lætiorem beatioremq. recordaris? Quam omnis anteactę ętatis tuę gratulationem expectatissimæ illi luci antefers? An qua in purpuratorum Patrum Senatum cooptatus es? Vel qua Pontifex Max. renunciatus? At illa, non tua in alios, sed aliorum in Te sunt benefacta. Hoc autem à Sanctitatis Tuæ benignitate est in Franciam collatum beneficium. Illa tibi cum innumeris extitere communia. Hoc autem gloriosissimum facinus vel tuum

 est,

est, & proprium: vel saltem te Principe, & Duce, cæteris comitibus tuis, gestum. Cuius tantam esse magnitudinem, Rex fatetur, vt ea vix cuiusquam mente & cogitatione capi posse videatur. Itaque ingentes, Deo primum Opt. Max. bonorum omnium largitori, deinde Tibi secundum eum benignissimo, Rex agit gratias. Et quamuis gratiam referre Tibi tantam nequeat, quantam debet, habet tamen, quantam maximam ipsius animus complecti potest; tantiq. promeriti memoriam, dum anima spirabit sua, beneuolentia & reuerentia colet perpetua. Et quoniam vos, Illustrissimi & Reuerendissimi Cardinales, clarissima aulæ Romanę lumina, firmissima & solidissima Ecclesię Christianę columina, Summo Pontifici, pro salute Regni Gallici anxiè laboranti, deq. eo conseruando & restaurando deliberanti, non magis vos assessores, quàm assensores & suffragatores prębuistis: ea re, vobis Maiestas Regia grata, & vestri memor beneficij, vt de ea quisque est optimè meritus, ita gratias agit maximas. nec vlli aut loco, aut tempori deerit, quin, quoad eius facere poterit, vobis (quos obseruantia tanquam Patres prosequitur: beneuolentia & amore tanquam fratres amplectitur) quam cumulatissimè referat & reponat. Quanquã eorum quoque, Pontifex Beatissime, quæ ab hisce Illustrissimis & Reuerendissimis Cardinalibus pręclarè dicta & consulta sunt nomine, Tibi Rex Christianissimus pręcipuam debet gratiam; qui eos tales vel creando, vel pręstando, vel conseruando, perfeceris, vt cum ab ijs consilium exquireres, illi Tibi grauissimi & gratissimi authores ad instituendam, fidelissimi socij ad instruendam, acerrimi propugnatores ad exequendã gratię cum Rege, Regnoq. Christianissimo reconciliationem, fuerint. Quibus dum Rex agit gratias, dum eorum laudes per nos celebrat, in Te, Pater Opt. Max. gratus est, Te laudibus in cęlum euehit; vel eo maximè, quod ijs antistitibus, qui Tuæ Sanctitati in hoc exequendo negotio strenuam operam nauauerunt, Senatum Pontificium decorauetis. Non enim temerè, sed circumspectè; non præcipiti, sed attenta deliberatione, aut eos, aut quenquam omnium ad summos honorum gradus extulisti: vt prudentiæ, & sapientię Tuę cuncta, temeritati acce-

ptum

ptum sit ferendum nihil. Non enim consociatur casus cum consilio, nec locum in ijs, quæ certa ratione gesta sunt, fors habet vllum. Tu autem quantum operæ, studij, industriç in patribus legendis adhibes? Admiratæ sunt gentes perquamdiu, quid esset, quare cum Summi Pontifices simul ac Pontificatum inicre, Cardinalatum in propinquos suos conferre cõsueuissent; Tu, qui duos haberes, dilectione & charitate Tua dignissimos, & omni virtutum genere cumulatissimos; iacere tamen eos, nouo instituto prope biennium, passus fueris: donec tandem intellectum est, id ea re factum à Sanctitate Tua fuisse, vt, cum plurima, & insignia, in hoc celeberrimo totius orbis theatro, virtutis specimina edidissent, non Te sanguini, nec propinquitati purpuram dedisse, sed excellentissimæ eorum virtuti debitam reddidisse, mortales omnes cognoscerent. Longum esset çeteros sigillatim percurrere, quibus vel sedula & abstinens ducentis ad se cuncta pecuniç, fisci administratio; vel eximia iuris vtriusque scientia; vel annalibus prodita Christianarum rerum monumenta; vel alia denique eximia & singularia ornamenta, galerum impetrauerunt purpureum. Quid memoremus in creãdis, & sacrandis Episcopis, vt manum Tuam inhibeas, nec vlli prius imponas, quàm eum probatissimis & laudatissimis præditum esse moribus: doctrina autem instructum cum pura & fideli, tum eximia cognoueris? Quid? quod ne ad leuiora quidem munia, sublimitatis Tuç fastigium demisisse Te piguit? & vigilantiam Tuam omnes maximas, minimasq. Ecclesiasticç rei partes, complecti, & peruadere sensimus? Quç, quanquam magna sunt & prçstabilia, multò tamen maximum & prçstantissimum, Tuorumq. pulcherrimorum operum caput est, ac veluti absolutio, illa nunquam laudata satis, ab Ecclesiastica Censura absolutio, & in beatissimam Ciuitatem Dei, Regis adscriptio. Et Regis, qui studio & zelo ad pietatem ardentissimo rapiatur. Verè vt Tibi in Christo gloriari liceat, quòd talem in Christo Filium sustuleris & progenueris. Vtque Rex Christianissimus, à quocunque Romano Pontifice absolutionis beneficium accepisset, secum præclarè actum arbitraretur. Quòd verò abs Te tali, ac tanto Pontifice, obtinuerit, pleno gaudet

ac solido gaudio. Ita Tu, Pater Sanctissime, si Dei voluntas ita ferebat, vt Regem Franciæ absolueres, est quod læteris Te hanc gratiam ei potissimum Regi tribuisse, qui præter virtutes, absolutionem meritas, multis alijs nominibus, eisq. magnis, egregius conspicitur. Quo loco possemus commemorare magnum eius animum & excelsum, promptum & acre ingenium, firmam & diuturnam memoriam, corporis bonam valetudinem, velocitatem, vires, dignitatem, æstus, algoris, inediæ, sitis, vigiliarum, ac laborum tolerantiam. Possemus etiam de eius integritate, candore, bonitate, dictorum conuentorumq. veritate, atque constantia, grato in bene merentes animo, beneficentia, comitate, affabilitate, clementia incredibili, dicere. Possemus & rei militaris artes, fortitudinem, celeritatem, felicitatem, prælia, victorias, & plurimas ac maximas cum paruis opibus, res præclarè gestas enarrare. Sed nos aliò cum temporis ad dicendum tribui consueti angustiæ: tum Regis, nullam prius pietatis commendatione laudem ambientis, voluntas: tum denique hodierna celebritas, & Tua, Pater Sanctissime, vocat expectatio. Parendum igitur, & breuibus Regis pietas exponenda. Quæ ex ijs quæ à nobis dicentur, hoc est, ipsa rerum veritate, potius, quàm ex maleuolorum vocibus spectanda est. Certo enim est certius Lutetiam, cum arctissima obsidione premeretur, vltro spopondisse Regi, se deditionem facturam, si ipse Catholicam fidem profiteretur; Illustrissimum quoque Ducem Mænnium in eandem sæpe sententiam locutum. Hic lubet quærere, quotusquisque tam obfirmato esse animo videatur, vt eum non præmium, quod proponi potest amplissimum, fuerit permoturũ, Regni maximi & opulẽtissimi sine sanguine & sudore adeptio? Regi enim nihil amplius fuisset opus vigilijs: non interdiu, noctuque ducandi exercitus, non acie dimicandum, non expugnandæ vrbes, non subigendæ labore plurimo prouinciæ. vnico prolato verbo, sum Catholicus, pacificè regnare poterat. Sed cum educationis vitio orthodoxæ fidei rudis esset: nec inter tantos armorum strepitus & tumultus, Dei ad se vocantis vocem exaudiret, distinctèq. perciperet: factu optimum statuerat, nihil nisi Pontifice auctore aggredi, remq. eius arbitratui integram reseruare.

seruare: Decreuerat itaque ex liquidissimis & limpidissimis, nec vllo tempore arescentibus Ecclesiæ Romanæ fontibus, veritatem nostræ fidei haurire: & iter ad beatitudinem tendens & ferens, ex certissimo Papæ oraculo, tam veri rectiq. nũcio, quàm fallere & falli nescio, repetere, ac ediscere. Isque tot Legationum, quarum antè meminimus, fuit sensus. Nec aliud tam multis deprecatoribus, sacriq. oraculi consultoribus quæsitũ. Quæ cum tardius succedere animaduerteret, (Quòd diuina, opinor, ira, peccatis nostris exacerbata, nōdum deferbuerat) nihil prius aggressus est, quàm quod vnum supererat, doctissimos Theologos, & Episcopos consulere, eisq. se erudiendum tradere. A quibus per multos menses edoctus, Catholicum se esse, & professus est, & perseuerauit. Non enim Catholicum simulare, vt Regno potiretur, voluit; (infidelis enim, ignobilis, minimèq. generosi id esse animi semper duxit) sed rerũ potitus (cum quidem nulla residere amplius poterat simulationis, vel causa, vel suspicio) veram religionem, ad quam animo iamdudum propendebat, amplexus est. Equidem non leue hoc animi in primis pij religiosiq. argumentum esse iudico, ipsum eo fuisse animo, vt, non auro, non purpura, non diademate, terrarumve orbis imperio, venalem duceret religionem. Neque regnandi gratia (quæ omnium maxima est illecebra) ab ea, quam sibi opinionis errore finxerat, pietate recederet. An ergo Deum, priusquam bene nosset, tam timidè, tamque, vt ita dicam, superstitiosè cultum voluit, nunc præceptis Catholicæ religionis informatus, sacris nostris initiatus, clarissima Verbi Dei luce illuminatus, & collustratus, non cupidissimè colet? non ardentissimè venerabitur & adorabit? Ille verò statuit timorem Domini Sapientiæ esse initium: omnis benè, & laudabiliter institutæ vitæ, omnis humanæ beatitudinis basin & fundamentum esse pietatem. Quæ secum dies, noctesq. reputans, Dei cultu, & assidua domi forisq. beatarum mentium veneratione, posteriora ducit omnia. O præclarum & visendum spectaculum, quod diu Galliæ expetitum, multis antè Pontificibus maximis optatum, Te demum sedente contigit! Intueri Erricum IV. Franciæ & Nauarræ Regem Christianissimum, quotidie in sacrosanctis Templis Ca-

tholicæ ritu Ecclesiæ, geminas ad cœlum palmas tendentem! vota pro se, pro incolumitate gētis Gallicæ, Deo, diuisq. & cœlestibus omnibus nuncupantem! prosperis rerum succesſibus, supplicationes per Episcopos superis decernentem! decretas, maxima veneratione, pedibus obeuntem? Monasterijs, & Xenodocheis largas eleemosynas erogantem! Monachis, Presbyteris, Sacerdotibus, Episcopis honores maximos tribuentem! seseq. diuini amoris inuitamentum, pietatis incitamentum, vniuerso Francorum populo exhibentem! Quo nihil nec Catholicis gratius & acceptius, nec hæreticis grauius & acerbius, nostra contingere poterat tempestate. Age verò quanti redimas, Pater Sanctiſsime, vel Anglos, vel Scotos, vel Danos, vel Germaniæ regulos, vel pagos Heluetiorum, Tibi per Legatos suos, obedientiam augustiſsima hac in Basilica spondentes & deferentes, de se paria profiteri? Sanè si benè pietatem Tuam noui, tum Te iam satis diu vixisse, quāquam nobis abs Te in eo (pace hoc dicam Tua) dissentientibus, perhiberes. Te igitur (cui Deus largitus est, vt talem, tātumq. Regem ad Christi ouile aggregares, eumq. sinu exciperes Ecclesiæ) quanta denique, quamq. incredibili, cum hæc audias, videas, contempleris, perfrui lætitia existimamus? Synceriorem hanc & solidiorem, nulloq. infuscatam metu, Regia effecit prouidentia. Quæ, vt fidem Catholicam in Regno Franciæ constabiliret in posterum, ne, si quid ei humanitus accideret, in eius anima periclitaretur Religio, Principem Condæum, sanguine proximum, & in spem Regni educatum, ex hæreticorum, à quibus detinebatur, seminario auulsum, in Christi vinea plantauit: & ex labrusca sterili in generosiſſimæ & fœcundiſsimæ vitis palmitem inseuit. Nec eo contentus, ipsum agriculæ sedulo & experienti Marchioni Pisanij, excolendum, & omni penitus reuulsa & recisa hæresi, veræ religionis gemma inoculandum, tradidit: vt fiat, instar arborum, repetita sæpius insitione, mitior. Et nunc culturæ assiduitate, & Catholicæ disciplinæ irrigatione continua, excrescit & in altum tollitur, quasi pulcherrima quædam planta, propter aquæ riuum, pingues agros placidè perlabentem, & leni tractu lambentem, consita. Hoc permota exemplo Princeps Condæa

mater,

mater, nomen in Catholicis nunc nuper professa suum, facta est quasi quoddam pietatis filij corollarium. Verùm Regis pietas omnium mortalium, præsertimq. Illustrissimi & Reuerendissimi Legati Tui, oculos testes habet, vt de ea plura dicere sit superuacaneum. Quanquam quid Legati absentis ea in re meminimus, cuius tute ipse præsens, vna cum hac toto terrarum orbe augustissima corona, testis es locupletissimus? Nam quo pietatem suam Rex testatiorem facere potuit, quàm ad beatitudinem tuam, præstandæ obedientiæ gratia, legando? & legando excellentissimum Principem, Franciscum Luxemburgum, Ducem Pinei, Parem Franciæ, & vtriusque ordinis Equitem torquatum? In quo ex omni nobilitate vno deligendo, atque ad hoc muneris delegando, Maiestas Regia Beatitudinis Tuæ promereri gratiam studuit. Nam si pietatis fuit habenda ratio, religiosissimum comperies: si meritorum, dignissimum: si stemmatum, nobilissimum. Religiosissimum arguit suscepta ad Sixtum V. magno capitis, vt tum res erant, discrimine, conseruandæ in Francia Religionis ergo legatio: dignissimum, infinita quædam ipsius, & primi, & præ cæteris, pro Rege reconcilian do molitio. nobilissimum, genus ea ex gente ductum, quę Regibus, & Imperatoribus edendis claruit: simulq. maximorum, & potentissimorum Europæ Regum propinquitas. Per eum igitur Rex Christianissimus Apostolicos pedes Tuos deosculatur. Te, non tanquam communem omnium parentem, dumtaxat, vt cæteri: sed (quando se in Christo genuisti) vt proprium, veneratur. Te, Pontificem maximum: Te, Supremum Sacerdotem: Te, Beati Petri Apostoli successorem dignissimum: Te, Christi Vicarium vigilantissimum: Te, cunctorum Christianorum caput: Te, non vrbis, sed orbis, & Ecclesiæ vniuersæ agnoscit, profitetur, prædicat Episcopum. eoq. nomine Tibi, Sediq. Apostolicæ debitam præstat obedientiam. Tibi gentes, quibus præest, Tibi suas Prouincias, Tibi sua Regna sacrat. Pro cuius celsitudine, salute, incolumitate, sanguinem, spiritumq. profundere nunquam grauabitur. A quo proposito, fideq. Catholica, & Apostolici solij obedientia, cui se in pręsentia obstringit, certum ipsi constitutumq. est nunquam recedere. Tua igitur Beatitas,

titas (quæ ipsius, vt parentis optimi, sunt partes) tam pium, tam eius cupidum, & studiosum, tam Sedi Romanæ deditum, & addictum Regem, Regnumq. foueat, amet, arctissimè complectatur: memor, quādiu Christianorum Regum æquis lancibus Imperia librabuntur, & Regum ipsorum fore, & totius Christianæ rei, disceptatores & arbitros Summos Pontifices. Sin autem propendere & inclinari in lancem alteram libra cœperit: Sed præstat festo faustoq. die, faustam orationem ominatione fausta concludere.

Vide Relationem orationem factam coram Sixto Papa V.° pro Henrico Rege iii à Fran.co de Luxemburgo anno 1586. in Tomo p.° diversorum fol. 28.
Vide Relationem Absolutionis factæ a Clemente VIII. Henrici iiij de Borbonia in [illegible]
Vide Orationem factam pro [illegible] Rege Henrico iiij. coram Paulo Papa V.° ibi in Tomo
in Adventu Caroli Gonzagæ Ducis Nivernien. in lib. 2.° diversorum fol. 71
Vide etiam [illegible] ingressus eiusdem [illegible] Reg. Galliæ in 8.° [illegible] ligatas
Vide orationem factam coram [illegible] Paulo Papa V.° 1615. in Adventu Alexandri de Vandomo Prioris Tolosæ pro Ludovico Rege xiii. in Tomo p.° [illegible] 44
Vide Relationem ingressus eiusdem in Tomo